

Urszula Szulczyńska, Wiesława Karlińska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**OPINIE OSÓB BEZROBOTNYCH
NA TEMAT FORM PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU
ORAZ ZAKRES KORZYSTANIA Z TYCH FORM
W ŚWIETLE BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

1. Wstęp

Zjawisko bezrobocia należy do najbardziej palących kwestii społecznych. Wysoka ranga problemu braku pracy wynika z ekonomicznego, społecznego i politycznego znaczenia tego zjawiska. Wpływa ono na standard życia ludności oraz na dynamikę rozwoju gospodarczego. Ponadto w istotnej mierze decyduje o nastrojach społecznych i popularności rządów. Dlatego też zjawisko to jest przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych. Również niniejsze opracowanie dotyczy tego tematu. Jego celem jest przedstawienie poglądów osób pozostających bez pracy na temat metod zwalczania bezrobocia. Drugim celem jest zaprezentowanie opinii bezrobotnych na temat jakości usług świadczonych przez powiatowy urząd pracy – główną instytucję, która na szczeblu lokalnym promuje zatrudnienie. Rozważania oparto na wynikach badań ankietowych przeprowadzonych w 2008 r. wśród bezrobotnych powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego, drugiego pod względem powierzchni powiatu województwa wielkopolskiego¹. W czasie przeprowadzania badania, tj. w kwietniu i maju 2008 r., powiat czarnkowsko-trzcianecki znajdował się na dziesiątym miejscu wśród regionów o najwyższej stopie bezrobocia².

¹ I. Krupka, *Plan rozwoju powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego na lata 2005-2013*, Starostwo Powiatowe w Czarnkowie, Czarnków 2008, s. 7.

² Biuletyn: *Informacja o działaniach Powiatowego Urzędu Pracy w Czarnkowie*, Czarnków 2008, s. 4.

2. Metodologia badań

Na potrzeby badania sformułowano problem podstawowy i kilka problemów szczegółowych³, a mianowicie:

Problem podstawowy: Jakie środki winny być stosowane, by ograniczyć skutki bezrobocia?

Problemy szczegółowe:

- Jaki jest zakres korzystania ze stosowanych przez państwo narzędzi zwalczania bezrobocia?
- Jakich usług oczekują bezrobotni od urzędów pracy?
- Jak bezrobotni oceniają działania urzędów pracy?

Przez pojęcie metody rozumie się zwykle zespół założeń i reguł pozwalających na uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności w taki sposób, by można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza. Zaś technika badawcza oznacza zespół czynności związanych z różnymi sposobami przygotowania i przeprowadzenia badań⁴. W badaniach posłużono się metodą sondażu, który jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych zjawisk społecznych, instrumentalnie niezlokalizowanych, na podstawie badania specjalnie dobranej grupy reprezentującej populację ogólną, w której występują badane zjawiska⁵. Techniką badawczą była ankieta oparta na kwestionariuszu, który respondenci wypełniali własnoręcznie.

Badanie zostało przeprowadzone w okresie od kwietnia do maja 2008 r. Kwestionariusz ankiety dostarczono respondentom za pośrednictwem pracowników Powiatowego Urzędu Pracy w Czarnkowie. W efekcie pozyskano 70 ankiet. Dobór pozostałych ankietowanych odbył się metodą kuli śniegowej polegającej na tym, że ankietowani dobrani metodą doboru wygodnego dostarczyli kwestionariusz ankiety kolejnym respondentom, natomiast pozostałą część przekazano krewnym i znajomym jednej z autorek, posiadającym informacje na temat osób bezrobotnych z ich środowisk⁶. Ostatecznie w badaniu wzięło udział 112 osób. W grupie tej znalazły się osoby posiadające status bezrobotnego w chwili badania, jak również osoby bezrobotne w przeszłości.

Dokonano weryfikacji i selekcji danych oraz poddano je agregacji. Następnie przeprowadzono analizę. Kodowanie oraz agregację danych przeprowadzono, wykorzystując program Microsoft Excel. Strukturę demograficzną respondentów przedstawia tab. 1.

³ J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1999, s. 41.

⁴ J. Sztumski, wyd. cyt., s. 66.

⁵ S. Nowak, *Metodologia badań socjologicznych*, PWN, Warszawa 1984, s. 73; S. Kaczmarczyk, *Badania marketingowe – metody i techniki*, PWE, Warszawa 1995, s. 214.

⁶ S. Mynarski, *Praktyczne metody analizy danych rynkowych i marketingowych*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2000, s. 34.

Tabela 1. Struktura demograficzna badanych

Cechy respondentów	Liczba badanych	Odsetek badanych
Płeć:		
– kobiety	76	68
– mężczyźni	36	32
Razem:	112	100
Wiek:		
– 20-30 lat	37	33
– 31-40 lat	38	34
– 41-50 lat	24	21
– powyżej 50 lat	13	12
Razem:	112	100
Stan cywilny:		
– żonaty/zamężna	74	66
– stanu wolnego	38	34
Razem:	112	100
Wykształcenie:		
– podstawowe	17	15
– zasadnicze	10	9
– średnie	51	46
– policealne	20	18
– wyższe	13	12
– brak odpowiedzi	1	1
Razem	112	100
Znajomość języków obcych (w opinii badanych):		
– słaba	54	48
– dostateczna	29	26
– dobra	13	12
– bardzo dobra	4	4
– brak odpowiedzi	12	11
Razem:	112	100

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tab. 1, wśród respondentów dominowały kobiety. Średni wiek badanych kształtował się na poziomie 35,6 roku, przy czym wiek respondentów odchyłał się przeciętnie od średniej o 9,82 roku. Średnia liczba osób w gospodarstwie domowym badanych wynosiła 4,4 osoby, przy odchyleniu standardowym 1,52 osoby. Z tego $\frac{1}{4}$ osób stanowiły dzieci. 70% respondentów miało wykształcenie co najwyżej średnie. Najczęściej wymienianym zawodem w tej grupie był technik ekonomista. Prawdopodobnie taki stan rzeczy spowodowany był faktem, że dwie z czterech szkół powiatu kształcących w tym zawodzie mają stosunkowo złą opinię i pracodawcy nie chcą zatrudniać ich absolwentów. Są one często nazywane „fa-

brykami bezrobotnych”. Mimo dużego nacisku w ostatnich latach na naukę języków obcych, ich znajomość wśród badanych bezrobotnych była stosunkowo słaba. Prawdopodobnie było to skutkiem programu nauczania obowiązującego w okresie, gdy badani byli w wieku szkolnym. Nauka jednego języka obcego rozpoczynała się wtedy w piątej klasie. Natomiast obecnie obowiązkowa nauka języka obcego rozpoczyna się już w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Tylko 9% respondentów było osobami bezrobotnymi w przeszłości, natomiast w chwili badania nie zaliczali się do grona bezrobotnych z powodu wcześniejszego znalezienia przez nich pracy. W próbie 51% badanych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Jednak tylko 8% respondentów pobierało zasiłek dla bezrobotnych, zaś 21% utraciło prawo do niego. 68% rejestrowało się w Urzędzie Pracy bez prawa do zasiłku.

3. Wyniki badań

Opinie bezrobotnych na temat najlepszych form zwalczania bezrobocia przez państwo prezentuje tab. 2.

Tabela 2. Opinie bezrobotnych na temat najlepszych form zwalczania bezrobocia przez państwo

Warianty odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Szkolenia zawodowe dla bezrobotnych	56
Dotacje dla bezrobotnych na zakładanie własnych firm	53
Ulgi podatkowe dla prywatnych zakładów tworzących nowe miejsca pracy	52
Wspomaganie produkcji rolnej	33
Finansowanie nowych inwestycji dających pracę	24
Dopłaty do przedsiębiorstw państwowych w celu utrzymania istniejących miejsc pracy	24
Zwiększanie podatków w celu finansowania nowych miejsc pracy	16
Przejmowanie przez państwo upadających sprywatyzowanych przedsiębiorstw w celu utrzymania istniejących miejsc pracy	14
Wspieranie bezrobotnych zasiłkami	34
Dotacje dla działających zakładów pracy	38
Brak odpowiedzi	5
Razem	349

Źródło: opracowanie własne.

Okazało się, że bezrobotni najbardziej odczuwają potrzebę szkoleń, uzyskania dotacji na zakładanie własnych firm lub przyznania ulg podatkowych dla przedsiębiorstw tworzących nowe miejsca pracy. Najmniejsza liczba osób opowiedziała się za przejmowaniem przez państwo sprywatyzowanych przedsiębiorstw w celu

utrzymania istniejących miejsc pracy oraz za zwiększaniem podatków w celu finansowania nowych miejsc pracy. Relatywnie mało osób za najskuteczniejsze formy zwalczania bezrobocia uznało finansowanie nowych inwestycji tworzących nowe miejsca pracy oraz wykorzystywanie dopłat do przedsiębiorstw państwowych pozwalających na utrzymanie istniejących miejsc pracy.

Interesowano się motywami, dla których bezrobotni zgłaszali się do powiatowego urzędu pracy. Deklaracje respondentów dotyczące tej kwestii prezentuje tab. 3.

Tabela 3. Przyczyny korzystania przez bezrobotnych z usług powiatowego urzędu pracy

Warianty odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Rejestracja jako bezrobotny	24
Potwierdzenie gotowości podjęcia pracy, złożenie oświadczenia	56
Uzyskanie informacji o wolnych miejscach pracy	60
Uzyskanie informacji na temat prac interwencyjnych, robót publicznych, aktywizacji zawodowej absolwentów	13
Uzyskanie informacji o możliwościach zmiany lub podwyższenia kwalifikacji zawodowych	25
Uzyskanie informacji o możliwościach uzyskania dotacji z Funduszu Pracy	8
Ze względu na wymagania opieki społecznej	20
W innym celu	12
Brak odpowiedzi	15
Razem	233

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn korzystania z usług urzędu pracy w pewnym sensie ujawniają również to, czego oczekują od tej instytucji osoby bezrobotne. Okazuje się, że badani najczęściej zgłaszają się do urzędu pracy celem uzyskania informacji o wolnych miejscach pracy oraz celem zgłoszenia gotowości podjęcia pracy. Respondenci oczekują zatem konkretnej pomocy w znalezieniu pracy. Małe jest natomiast zainteresowanie bezrobotnych uzyskaniem informacji na temat prac interwencyjnych, robót publicznych, aktywizacji zawodowej absolwentów, uzyskaniem informacji o możliwościach uzyskania dotacji z Funduszu Pracy oraz samym faktem rejestracji.

Opinie respondentów na temat zakresu realizacji przez urząd pracy zadań, do których został powołany, przedstawia tab. 4.

Respondenci zdecydowanie dobrze oceniali działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Czarnkowie pod kątem zakresu realizowania zadań, do których go powołano. Jak wspomniano wcześniej, dostęp do bezrobotnych umożliwili pracownicy tego urzędu. Można zatem podejrzewać, że pozytywna ocena działalności urzędu przez tak dużą grupę respondentów może wynikać z sugestii jego pracowników lub z oba-

wy respondentów o skutki ich ewentualnych negatywnych opinii. Kwestionariusze zebrane poza terytorium urzędu wyrażają odmienne opinie. 27 osób spośród 42 dokonujących oceny stwierdziło, że urząd pracy niewiele robi na rzecz bezrobotnych.

Tabela 4. Ocena bezrobotnych w sprawie zakresu realizacji zadań przez urząd pracy

Warianty odpowiedzi	Liczba badanych	Odsetek badanych
W pełni realizuje swoje zadania	50	45
Niewiele robi	27	24
Trudno powiedzieć	22	20
Urząd wymaga reformy	9	8
Brak odpowiedzi	4	4
Razem	112	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Starano się również pozyskać informacje na temat oceny przez bezrobotnych jakości usług świadczonych przez urząd pracy. Opinie respondentów w tej sprawie przedstawiono w tab. 5.

Tabela 5. Opinie bezrobotnych na temat jakości usług świadczonych przez powiatowy urząd pracy

Warianty odpowiedzi	Liczba badanych	Odsetek badanych
Bardzo dobrze	34	30
Raczej dobrze	49	44
Trudno powiedzieć	24	21
Źle (dlaczego?)	2	2
Brak odpowiedzi	3	3
Razem	112	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Autorki interesowała ta kwestia z powodu obiegowej złej opinii na temat pracy urzędu w Czarnkowie i jakości obsługi klientów. Odpowiedzi udzielone przez respondentów nie potwierdzają tego zdania. Oceny zdecydowanie dobre i raczej dobre wystawiło urzędowi pracy 74% badanych. Tylko dwie osoby oceniły negatywnie jakość jego usług, uzasadniając to brakiem kompetencji oraz niemiałą obsługą.

Zakres korzystania przez badanych z usług poradnictwa zawodowego przedstawia tab. 6.

Tabela 6. Zakres korzystania przez bezrobotnych z poradnictwa zawodowego

Warianty odpowiedzi	Liczba badanych	Odsetek badanych
Tak	73	65
Nie (dlaczego?)	27	24
Brak odpowiedzi	12	11
Razem	112	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Z tej formy promocji zatrudnienia korzystało 65% badanych. Okazuje się jednak, że jest to jedna z mniej pożądanых form pomocy, których bezrobotni oczekują od urzędu pracy. Ich opinie na temat rodzaju usług urzędu pracy, z których chcieliby skorzystać, przedstawia tab. 7.

Tabela 7. Opinie bezrobotnych na temat usług urzędu pracy, z których chcieliby oni skorzystać

Warianty odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
Pośrednictwo pracy	64
Prace interwencyjne	11
Roboty publiczne	9
Dotacja z Funduszu Pracy	7
Aktywizacja zawodowa absolwentów	8
Szkolenia	52
Poradnictwo zawodowe (jakie?)	13
Brak odpowiedzi	3
Razem	167

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badania wskazują, że respondenci oczekują od urzędu pracy głównie pomocy w otrzymaniu ofert pracy oraz zapewnienia im możliwości uczestnictwa w szkoleniach. Na pozostałe rodzaje usług badani zgłaszają znacznie mniejsze zapotrzebowanie. Najmniejszy jest popyt na usługi w zakresie otrzymywania dotacji z Funduszu Pracy, w zakresie aktywizacji zawodowej absolwentów szkół oraz w zakresie zapewniających zatrudnienie robót publicznych.

Dynamiczny rozwój gospodarki wymusza na przedstawicielach wielu zawodów konieczność ciągłego dokształcania się lub nabywania nowych umiejętności, pozwalających na utrzymanie się na rynku pracy lub uzyskanie zatrudnienia. Bezrobot-

ni rozumieją, jakie jest znaczenie kwalifikacji i szkoleń. Pomimo deklaracji ponad połowy badanych bezrobotnych o chęci skorzystania ze szkoleń przekwalifikowujących, zakres korzystania przez nich z tej formy pomocy jest niewielki (por. tab. 8). Tak duży odsetek respondentów, którzy nie korzystali z możliwości uczestnictwa w szkoleniach przekwalifikowujących (60%), rodzi pytanie nie o ich przydatność, ale o ich kierunki lub jakość.

Tabela 8. Zakres uczestnictwa bezrobotnych w szkoleniach przekwalifikowujących

Warianty odpowiedzi	Liczba badanych	Odsetek badanych
Tak (jakich?)	27	24
Nie (dlaczego?)	67	60
Brak odpowiedzi	18	16
Razem	112	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Natomiast wśród osób, które skorzystały ze szkoleń organizowanych przez powiatowy urząd pracy, największym powodzeniem cieszyły się kursy na spawacza, kursy obsługi kasy fiskalnej, szkolenia dotyczące czynności i obowiązków związanych z zakładaniem nowej firmy. Ocenę jakości tych szkoleń przez bezrobotnych starano się poznać, zadając pytanie: „Jak ocenia Pan(i) szkolenia przekwalifikowujące, w których Pan(i) uczestniczył(a)?”. Tabela 9 prezentuje strukturę odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 9. Opinie bezrobotnych na temat szkoleń przekwalifikowujących

Warianty odpowiedzi	Liczba badanych	Odsetek badanych
Pozytywnie	19	17
Negatywnie (dlaczego?)	4	4
Nie mam zdania	43	38
Brak odpowiedzi	46	41
Razem	112	100

Źródło: opracowanie własne

Wśród 27 osób, które wzięły udział w szkoleniach, 19 oceniło je pozytywnie, a tylko cztery negatywnie. Pozostałe osoby albo nie miały zdania, albo też nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie ze względu na niemożność dokonania oceny z powodu nieuczestniczenia w tych szkoleniach.

4. Podsumowanie

Jak wynika z przeprowadzonych badań, bezrobotni za najlepsze formy zwalczania bezrobocia uważają szkolenia, dotacje uzyskiwane na założenie własnej firmy oraz przyznanie ulg podatkowych dla przedsiębiorstw tworzących nowe miejsca pracy. Do powiatowego urzędu pracy zgłaszają się w celu uzyskania konkretnej pomocy w jej znalezieniu, tj. głównie dla uzyskania informacji o wolnych miejscach pracy oraz dla zgłoszenia gotowości podjęcia pracy. Zdania badanych na temat oceny zakresu realizacji zadań, do których urząd pracy został powołany, były podzielone. Można domniemywać, że pozytywne opinie w pewnym stopniu wynikały ze sposobu rozdawania kwestionariuszy ankiet, tj. za pośrednictwem tego urzędu. Z kolei zdecydowana większość respondentów pozytywnie oceniała jakość świadczonych przez niego usług. Okazało się, że pomimo deklaracji ponad połowy badanych bezrobotnych o chęci skorzystania przez nich ze szkoleń przekwalifikujących, dostęp do tej formy pomocy jest znacznie utrudniony. Nie określono jednoznacznie przyczyn tego zjawiska. W tym celu należałoby przeprowadzić bardziej pogłębione badania.

Literatura

- Informacja o działaniach Powiatowego Urzędu Pracy w Czarnkowie*, Czarnków 2008.
- Kaczmarczyk S., *Badania marketingowe – metody i techniki*, PWE, Warszawa 1995.
- Krupka I., *Plan rozwoju powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego na lata 2005-2013*, Starostwo Powiatowe w Czarnkowie, Czarnków 2008.
- Mynarski S., *Praktyczne metody analizy danych rynkowych i marketingowych*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2000.
- Nowak S., *Metodologia badań socjologicznych*, PWN, Warszawa 1984.
- Stzumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1999.

**OPINIONS OF UNEMPLOYED PERSONS ON FORMS OF COUNTERING
UNEMPLOYMENT AND SCOPE OF UTILIZATION OF THE FORMS IN
THE LIGHT OF EMPIRICAL RESEARCH**

Summary

The aim of the paper is to present the opinions of unemployed people on the methods of combating unemployment. The second objective is to present the opinion of the unemployed on the quality of services provided by the district employment office - a major institution which promotes local employment. Considerations are based on the results of survey conducted in 2008 among the unemployed in the Trzcianecko-Czarnkowski district, second district in the area of Wielkopolska.